

Tálas Péter

Az oslói/utoyai merénylet margójára

A nagy áldozatszámú járó, nagy médiafigyelmet kiváltó és nagy félelmet gerjesztő terrortámadásokat stratégiai jellegű terrortámadásoknak nevezi a szakirodalom. A 2011. július 22-ei oslói/utoyai terrortámadás egyértelműen ilyen merényletnek tekinthető. Jelen írás négy kérdésre igyekszik választ adni a norvégiai kettős terrortámadás kapcsán. Mennyiben járultak hozzá a sajátos norvég körülmények ahhoz, hogy a merényletnek végül 77 halálos áldozata és 96 sebesültje lett? Vajon valóban olyan gyakoriak-e az Anders Behring Breivik típusú, a szakirodalom által „magányos farkasként” emlegetett terroristák, mint azt a merényletet követően a nemzetközi sajtó és politikusok sugallták? Mekkora fenyegetést jelent a szélsőjobboldali terrorizmus Európa számára? S végül: felelőssé tehető-e a világhálón fellelhető szélsőjobboldali portálok, weblapok és blogok az eseményekért azért, hogy komoly hatással voltak a norvég terrorista szellemi-ideológiai fejlődésére?

Gépkocsiba rejtett, házi készítésű bomba robbant 2011. július 22-én 15 óra 23 perckor a norvég főváros, Oslo kormányzati negyedében. A merénylet következtében nyolcan meghaltak, harmincan megsebesültek. Kevesebb mint másfél órával később az oslói merénylő – Anders Behring Breivik – az norvég fővárostól 40 kilométerre fekvő Utoya szigetén, a kormányzó Munkáspárt ifjúsági táborában 69 embert lőtt agyon, s további 66-ot sebesített meg egy Rutger Mini-14 félautomata puskával és egy Glock 17-es pisztollyal.

A merénylőt a terrorizmussal foglalkozó szakirodalom úgynevezett magányos farkas (*lone wolf*) típusú terroristaként jellemzi. Az ilyen elkövetők előzetes felderítése, azonosítása, terveiknek kifürkészése és cselekedeteik megakadályozása közismerten jóval nehezebb feladat, mint a politikai erőszak e fajtáját szervezetbe tömörülve gyakorlók felkutatása, kiszűrése és

lekapcsolása. Tudomásul véve e nehézséget, az alábbiakban nem azt állítjuk, hogy Breivik cselekménye egyszerűen megakadályozható lett volna, csupán azt, hogy bizonyos – nem is különleges – feltételek mellett jelentősen csökkenthető lett volna áldozatainak száma.

A norvég hatóságok egy pre-9/11-es korban?

Amikor a sajtó és szakértők az vizsgálják, hogy milyen általános körülmények tették lehetővé a norvégiai kettős merényletet, az egyik leggyakrabban említett okot – paradox módon – a norvég társadalom nyitottságában, a norvégok egymás iránti bizalmában jelölik meg. E bizalomra és nyitottságra vezetik vissza, hogy miközben Norvégiában európai mércével mérve igen liberálisak a lőfegyverhez jutás feltételei, a norvég

rendőrök alanyi jogon nem viselhetnek fegyvert, azt csak külön parancsra vehetik magukhoz, a fegyverhasználat bonyolult engedélyezéséről már nem is beszélve. Mások e naiv bizalomra elrettentő példaként hozzák fel, hogy a magát rendőrnek kiadó Breivik a szigeten előbb maga köré hívta a fiatalokat, s csak azt követően kezdett lövöldözni, hogy leendő áldozatai körbevettek, s azt is, hogy a több száz fős ifjúsági táborot csupán egyetlen, fegyver nélküli rendőr biztosította. Míg ez utóbbi kétségtelenül hatalmas hibának bizonyult, a rendőrök fegyverviselésére és fegyverhasználatára vonatkozó szigorú szabályokat némiképp érthetővé teszi a hagyományosan igen jó norvég közbiztonság. A 4,6 millió lakosú országban 2010-ben 29 emberölést követtek el (a 10 milliós Magyarországon ez a szám 150 körüli), 1994 és 2004 között – a norvég rendőrök csupán 79-szer használták fegyvereiket (ebből 48-szor egyetlen eseménynél, a 2004-es stavangeri NOKAS-bankrablásnál), a második világháború óta pedig csupán 23 norvég rendőr halt meg szolgálat közben (közülük nyolc halálát okozta lőfegyver). A norvégok egymás iránti „bizalmának” alighanem igen komoly szerepe volt abban, hogy a rendőrség megérkezéséig több tucat fiatal mentettek ki és vittek biztonságba a környéken élő, illetve kiránduló civilek. Vagyis nem a társadalom nyitottságának és naiv bizalmának volt az eredménye az utoyai merénylet magas áldozatszámra, sokkal inkább annak, hogy a norvég hatóságok nem tették meg azokat a lépéseket sem, amelyeket 2001. szeptember 11. óta alapvetőnek tekintenek a biztonsággal foglalkozó szakemberek. A nagy létszámú rendezvények fegyveres rendőrökkel, illetve biztonsági személyzettel való védelme ugyanis ma már éppen olyan általános alapkövetelmény, mint orvosokkal és egészségügyi személyzettel való biztosítá-

suk. Ráadásul a fegyveres rendőri jelenlét a résztvevők jogainak minimális csorbítása nélkül is megoldható.

Jóllehet a norvég kettős merénylet kivizsgálásának lezárása még hosszú hónapokat vehet igénybe, az már az azt követő első napokban kiderült, hogy a norvég rendőrség és terrorelhárítás lassan és alighanem rosszul reagált az eseményekre. Itt nem elsősorban azokra az – eddig a hatóságok által meg nem erősített – állításokra gondolunk, miszerint a rendőrség kezdetben nem is vette komolyan a lövöldözésről szóló első bejelentéseket, s ennek köszönhető, hogy hivatalosan csak a mészárlás kezdete után 20-27 perccel értesült az eseményekről. Sokkal inkább az olyan problémákra, hogy Oslóból gépkocsival indították útnak a norvég terrorelhárító különítményt a 45 kilométerre fekvő szigetre (augusztus elején a norvég rendőrség is elismerte, hogy „választhatott volna rövidebb utat” is), s hogy a különleges erők először rossz irányból akarták megközelíteni a szigetet (a csaknem 6 kilométer távolságra lévő Storoya mólóról a 675 méterre fekvő Utvika móló helyett). Továbbra sem tudni, hogy a különleges egység miért nem helikopterrel indult a helyszínre (a norvég rendőrség szerint egyetlen bevethető helikoptere Oslótól 50-60 kilométerre délre, a Rygge reptéren volt, a közelebbieket személyzete ugyanis szabadságon volt), s ha a rendőrség nem rendelkezett saját helikopterrel, miért nem kért a hadseregtől helikoptert? Ugyancsak komoly idővesztést okozott, hogy 18.06-kor az Utvika mólóhoz megérkező különleges egység gumicsónakjai a túl sok felszereléstől vízzel teltek meg, motorjuk lefulladt, s végül helyi vitorlás hajók szállították őket a szigetre. Még súlyosabb kérdés, hogy azok a helyi rendőrök, akik 17.27-kor először értesültek a lövöldözésről, s 17.52-kor elsőként érkeztek az Utoyával szemközti mólóhoz, miért várták be a különleges egységet, s mi-

ért állították le a fiatalokat mentő helyi civileket? Mindezek következtében ugyanis Anders Behring Breivik 17.07-től (mások szerint 17.00-tól) 18.27-ig, vagyis 80 (mások szerint közel 90) percen át háborítatlanul lövöldözhetett a szigeten. Végül nem ismert a merénylő és a rendőrség közötti telefonbeszélgetések tartalma sem, csupán annyit tudunk, hogy ilyenre – a lövöldözés ideje alatt – két ízben biztosan sor került. (Breivik ügyvédje szerint védenca tízszer telefonált a rendőrségre a mérsárlás alatt, a rendőrség szerint csak kétszer futott be tőle hívás.)

Bár a hibákra semmiképp sem mentség, de az eset elemzésénél érdemes figyelembe venni, hogy a norvég rendőrséget alighanem teljesen váratlanul érte és nyilván elfoglalta az oslói robbantás. A nyolc halálos áldozatot és harminc sebesültet követelő merényletre ugyanis egy olyan országban került sor, ahol a *Global Terrorism Database* (GTD) szerint 1979 és 2010 között mindössze 15 terrorcselekményre került sor – közülük csupán kettő volt robbantásos merénylet (1987-ben és 1994-ben) –, s ezeknek mindössze egyetlen halott és 16 sebesült áldozata volt. Az utóbbi évek (2004–2010) terrorcselekményeinek veszélyességére és súlyára jellemző, hogy Norvégia az egyébként igen alapos *Worldwide Incident Tracking System* (WITS) terrorizmus-adatbázisában egyáltalán nem is szerepel.

Anders Behring Breivik ugyanakkor 2011 márciusa óta szerepelt a norvég titkosszolgálat figyelőlistáján, amelyre azt követően került fel, hogy két részletben 100 kilogramm – mezőgazdaságban használatos – vegyi anyagot vásárolt az interneten keresztül egy wrocławai lengyel cégtől. A norvég hatóságok azonban semmit sem léptek az angol hírszerzésnek erre a figyelmeztetésére, mert irrelevánsnak ítélték a mezőgazdasági vállalkozással rendelkező Breivikre vo-

natkozó információt. Bár utólag ez komoly hibának tűnhet, de miként az a merénylőnek az internetre kitett 1500 oldalas irományából kiderül, a bombához szükséges anyagokat különböző helyeken szerezte be, s annak alkotóelmei egyenként nem tartoztak a tiltott termékek közé. Ráadásul a valóságban igen életszerűtlen, hogy egy ilyen információ kapcsán egy olyan Európában, amely a 2001. szeptember 11-i New York-i, a 2004. március 11-i madridi és a 2005. július 7-i londoni merényletek óta az iszlámista terrorizmust tekinti a kontinensre leselkedő legnagyobb veszélynek (az Europol TE-SAT jelentései szerint a megvalósult, megghiúsított és sikertelen merényletek és a terrorizmus gyanújával letartóztatottak aránya az iszlámisták esetében 0,3:28,2, a szeparatisták esetében 84,4:61,5%), a norvég rendőrség komoly vizsgálatot rendelne el egy középosztályból származó, formálisan rendezett élettel és egy mezőgazdasági farmmal rendelkező norvég állampolgár ellen.

Mindent összevetve ma úgy tűnik, hogy a kettős merénylet rendkívül magas áldozatszámához jelentősen hozzájárult, hogy egyrészt a norvég hatóságok megrekedtek egy 9/11 előtti korszakban (nem volt fegyveres védelme az utoyai rendezvénynek), másrészt az, hogy a norvég rendőrség komoly szakmai hibákat követett el elsősorban a merénylet helyszínére való lassú kiérkezéssel.

A „magányos farkas” terroristákról

A norvégiai kettős merénylet óta a sajtó, a szakértők és politikusok egy része is arra hívja fel a figyelmet, hogy megszorodhat a Breivik-féle, „magányos farkas” típusú terroristák száma, és növekedhet európai aktivitásuk. Nem tagadva ennek lehe-

tőségét, néhány olyan dologra érdemes felhívni a figyelmet, amelyek pontosíthatják e kijelentés helyi értékét.

Elsőként arra, hogy a stratégiai terrortámadásokat követően szokványosnak tekinthetők az ilyen politikusi és szakértői kijelentések. Tucatszám idézhetnénk azokat a cikkeket és nyilatkozatokat, melyek 2001. szeptember 11-ét követően Amerikában és Európában rendszeresnek jósolták a 9/11 típusú támadásokat. (Ezzel szemben az utóbbi években elkövetett közel 2900 stratégiai jellegű merényletből az Egyesült Államokban és a posztszovjet térség nélküli Európában mindössze öt ilyen merényletre került sor: 2001: New York, 2004: Madrid, 2005: London, 2009: Fort Hood, 2011: Osló/Utoya.) Hasonló reakcióknak voltunk tanúi az Aum Sinrikjó japán szektának a tokiói metró ellen 1995. március 20-án, szarin gázzal végrehajtott támadását követően, jóllehet ezt követően csak 2004 márciusában, Irakban hajtottak végre hasonló támadást a felkelők az amerikai katonák ellen. Vagyis a fenyegetés kivetítése és általánosítása megszokott reakció egy-egy stratégiai támadást követően.

Pedig az Anders Behring Breivik típusú terroristák közel sem olyan gyakoriak, mint azt a nemzetközi sajtó és politikusok sugallták a norvégiai merényleteket követően. A terrorizmus történetét feldolgozó kötetek és tanulmányok az elmúlt 35 évben mindössze hét olyan elkövetőt jegyeztek fel Amerikában és Európában, akik „magányos farkasként” stratégiai jellegű terrorcselekményeket hajtottak végre.

Ilyennek tekintik a sorozatgyilkos Joseph Paul Franklint, aki James Clayton Vaughn néven született 1950-ben, s nevét Joseph Paul Göbbels és Benjamin Franklin iránti tisztelete miatt változtatta meg 1976-ban. Az amerikai hatóságok húsz – 1976 és 1980 között elkövetett – gyilkossággal, hat

életveszélyes támadással, tizenhat bankrablással és két bombamerénylettel (köztük Larry Flynt lapkiadó és Vernon Jordan ügyvéd elleni merénylettel) hozták összefüggésbe. Franklin, aki az amerikai náci párt és a Ku Klux Klan tagja volt, rasszista ideológiát vallott, s – mint állította – isteni sugallatra kezdett (afroamerikai és zsidóellenes) „faji háborút vívni”. Áldozatainak pontos száma máig ismeretlen, az amerikai hatóságok 7 és 20 közöttire becsülik.

Ugyancsak e kategóriába tartozik a „Unabomber”-ként elhíresült Theodore Kaczynski, aki 1978 és 1995 között 16 levélbombát küldött szét az Egyesült Államokban, három ember halálát okozva és 23-at megsebesítve. Anders Behring Breivikhez hasonlóan a Harvardon matematikát végzett, s a Michigani Egyetemen PhD-t szerzett, anarchista, neoluddista Ted Kaczynski is megírta a maga ideológiai sorvezetőjét „Az ipari társadalom és jövője” címen, melyet a *The Washington Post* és *The New York Times* tett közzé 1995. január 19-én.

A Breivik-féle norvég kettős merénylet kapcsán a nemzetközi sajtó és a biztonságpolitikai szakértők is a leggyakrabban az „oklahomai robbantóként” hírhedtté vált Timothy McVeigh-t emlegették. Mint ismeretes, McVeight a szövetségi erők wacói fellépésére hivatkozva 1995. április 19-én egy 2300 kg-s ammónium-nitrát alapú, kisteherautóba rejtett bombát robbantott a Szövetségi Nyomozó Iroda (FBI) oklahomai székházában, 168 ember (köztük 19 gyerek) halálát okozva, s több mint 680-at megsebesítve. (1993. április 19-én legalább 80 ember – köztük 25 gyerek – vesztette életét a texasi Wacóban, amikor egy csaknem két hónapon át tartó ostrom véres ütközettel ért véget egy vallási szekta és az amerikai fegyveres erők között.)

Az úgynevezett *single issue* (tematikus) terrorizmus irányzatához tartozott Eric

Robert Rudolph, akit „atlantai robbantóként” ismert meg a világ. A szélsőségesen abortusz- és homoszexuális-ellenes Rudolph 1996 és 1998 között négy, dinamitból összeállított bombát robbantott fel (1996. július 27-én, az atlantai nyári olimpia idején, 1997. január 16-án, 1997. február 21-én, illetve 1998. január 29-én) négy ember halálát okozva és további 150-et megsebesítve. Miután 2003-ban elfogták, 2005-ben politikai nyilatkozatot tett közzé, amelyet az Army of God szélsőséges keresztény, abortuszellenes terrorszervezet tett közé honlapján.

Néhány elemző a „magányos farkas” típusú terroristák közé sorolja Nidal Malik Hasan őrnagyot, a Fort Hood-i lövöldözőt. A palesztin-amerikai származású, hivatásos katonatisztként szolgáló Hasan 2009. november 19-én lőtte le 13 társát és sebesített meg további 29-et az Egyesült Államok hadseregének Fort Hood-i bázisán. Hasant ugyanakkor az amerikai hatóságok csak előre megfontolt gyilkossággal és gyilkossági kísérlettel vádolták meg (s nem terrorcselekménnyel), s a szakértők többsége szerint ezt helyesen tették, mivel a nemzetközi jog nem tekinti terrorcselekménynek a felfegyverzett katonák elleni támadásokat.

Hasanhoz hasonlóan a hatóságok tagadták a politikai motivációt az osztrák Franz Fuchs esetében is. A xenofób munkanélküli földmérőt 1993 és 1996 között elkövetett 28 bombamerénylettel és négy ember meggyilkolásával vádolták meg. Az osztrák rendőrség szerint Fuchs a merényleteket egyedül követte el, azoknak nem volt politikai motivációja, jöllehet a cső- és levélbombák antiszemita, cigányellenes és idegenellenes levelek kíséretében érkeztek a kiszemelt áldozatokhoz, s e leveleket Fuchs „Salzburgi Esküszövetség – Bajor Felszabadítási Hadsereg”-ként írta

alá. A nemzetközi sajtó és a szakemberek által egyértelműen terroristaként definiált Fuchst 1999 márciusában életfogytig tartó börtönre ítélték, s a börtönhatóság szerint 2000. február 26-án egy villanyborotva csatlakozózsínórjával öngyilkos lett.

Végül az európai „magányos farkasok” között feltétlenül meg kell említeni a „londoni szögbombás”-ként (London Nail Bomber) hírhedtté vált David Copelandet, aki 1999. április 17. és 30. között három házi készítésű, egyenként 1500 szöget tartalmazó bombát robbantott fel London afrikaiak (Brixton) és bangladesiek (East End) lakta részében, továbbá egy a Sohóban található melegbárban. Az egykor a Brit Nemzeti Párthoz (BNP) és a Nemzetiszocialista Mozgalomhoz (NSM) tartozó Copeland által végrehajtott robbantások három halálos áldozatot és 139 sebesültet követeltek. Bár tettéért eredetileg háromszoros életfogytig tartó börtönbüntetést kapott, amelyet a felbbiteli bíróság 50 évre módosított, jelenleg pszichiátriai kezelésben részesül a Broadmoor Hospitalban.

Mindezt csupán azért idéztük fel, hogy jelezzük: a „magányos farkas” típusú terroristák meglehetősen ritka szereplői a nemzetközi terrorizmusnak.

A szélsőjobboldali terrorizmusról

A norvégiai kettős merényletet követően számos politikus, sőt nem egy biztonságpolitikai szakértő is annak a véleményének adott hangot, hogy Anders Behring Breivik példája aktivizálhatja a szélsőjobboldali terrorizmust. Mások egyenesen úgy vélték – köztük Bruce Bawer a *The Wall Street Journal* op-ed oldalán megjelent írásában, vagy a *Jerusalem Post* szerkesztőségi cikkében –, hogy a norvég merénylet tragikus

leképeződése az Európában egyre nyíltabban érzékelhető keresztény–iszlám ellentétnek. Megint mások – elsősorban az amerikai és európai szélsőjobboldalon – pedig egyenesen azt állították, hogy Brevik cselekedete csupán válasz volt (igaz, rossz válasz) az Amerikát és Európát fenyegetető iszlámista erőszakra.

Miközben nem tudjuk teljességgel kizárni – lévén, hogy az állítás a jövőre vonatkozik –, hogy Anders Behring Brevik cselekedete a szélsőjobboldali terrorizmus fellendüléséhez vezet, arra feltétlenül fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a szélsőjobb terrorizmus eddig nem mutatkozott túl aktívnak Európában; vagy másként fogalmazva: az európai terrorcselekményeket eddig nem igazán jellemezte a szélsőjobboldali indíttatás. Az európai szélsőjobboldalról sok minden elmondható: hogy populizmusra való fogékonysága miatt ez az irányzat termeli a leghatásosabb propagandát, van jelen a legaktívabban az interneten, vonzódik leginkább és rendelkezik a legtöbb paramilitáris szervezettel, de a politikai erőszak terrorista eszközét felettébb ritkán használja. Az Europol adatai szerint a 2006 januárja és 2010 decembere között az európai rendőri szervek tudomására jutott 2036 terrorcselekmény közül csupán hatot minősítettek szélsőjobboldali indíttatásúnak az uniós tagállamok belügyi szervei (ezek közül négyet hazánkból jelentettek 2009-ben, további egyet-egyet pedig Portugáliában és Lengyelországban regisztráltak). Vagyis az elmúlt években a szélsőjobb a szeparatista (1756), a szélsőbaloldali (164), a single issue (10), illetve az iszlámista (7) mögötti utolsó helyet foglalja el a terrorcselekményeket motiváló ideológiák sorában.

Vitatjuk azt is, hogy a Brevik által elkövetett merényletek feltétlenül ösztönzőleg hatnának az európai szélsőjobboldal militáns, erőszakra fogékony rétegeire. Sőt

éppen ellenkezőleg: azt valószínűsítjük, hogy az oslói/utoyai merényletek paradox módon inkább eltántorítják e rétegek képviselőit a terrorizmus alkalmazásától. A norvégiai kettős merénylet, de különösen az utoyai vérengzés ugyanis az olyan a terrorcselekményekhez tartozik, amelyek nem csupán a szélesebb közvéleményben, de még a potenciális szimpatizánsok szemében is diszkreditálják az elkövetőt és cselekedetét. Ilyennek volt tekinthető a Fekete Szeptember palesztin terrorszervezetnek az 1972-es müncheni olimpián elkövetett akciója, vagy a több mint 300 gyermek életét követelő beszláni túszdráma. Utoya esetében azt a tényt, hogy a Breivik által iszlámellenesnek nevezett akció áldozatainak túlnyomó többsége norvég fiatal volt (72%-uk nem idősebb 18 évesnél), még az európai radikális szélsőjobboldal azon része is elfogadhatatlannak minősítette, amely egyébként szimpatizál a norvég merénylő nézeteivel.

A szélsőjobb és Breivik

Az oslói robbantás és az utoyai mészárlás mind Európában, mind Amerikában érezhetően komoly zavarba hozta a politikai szélsőjobbot. Akik ebből a politikai spektrumból megtalálták magukat Breivik „2083 – Az Európai Függetlenségi Nyilatkozat” című 1500 oldalas írományában, a merényleteket követően vehemensen magyarázkodtak, illetve határolódtak el a fanatikus, saját beteges harci ideológiát kompiláló norvég terroristától – a skandináv Nordisk.nu-tól kezdve (amelynek egy időben Breivik is tagja volt), Peder Are Nostvold Jensenen (Fjordmanon) át egészen az Amerika iszlámizációja ellen küzdő Pamela Gellerig és Robert Spencer-ig. Különösen azt követően, miután sajtó felvetette azoknak a szélsőjobboldali honla-

poknak, blogoknak és szerzőknek a felelősségét (brusselsjournal.com, fjordman.blogspot.com, gatesofvienna.blogspot.com, littlegreenfootballs.com, jihadwatch.org), amelyeknek a gondolatai Breivik fanatikus és beteges harci ideológiájának kötőanyagát adják. Tipikusnak mondható Robert Spencer álláspontja, aki a merényletek után azzal védekezett, hogy írásait és Jihadwatch című honlapját éppúgy nem terheli felelősség Anders Behring Breivik cselekedetéért, miként a Beatles együttest sem Charles Masonnak és követőinek gyilkosságaiért. (Mason példaképe a Beatles volt, a gyilkosságok helyszínén pedig az együttes Helter-Skelter című számának címét mázolták a falra, illetve az áldozatok testére.) Bár Spencer érvelése első pillanatra tetszetősnek tűnhet, de honlapját nem művészeti, hanem nagyon is konkrét politikai üzenet (az iszlámizáció elleni fellépés) minél szélesebb körben való terjesztésére hozta létre.

Vagyis ha közvetlenül nem is tehetők felelőssé a világhálón fellelhető szélsőjobboldali portálok, weblapok és blogok az oslói/utoyai eseményekért, közvetetten feltétlenül, mert komoly hatással voltak a norvég terrorista szellemi-ideológiai fejlődésére és militáns nézeteire. A Robert Spencerhez hasonló módon védekezők úgy tesznek, mintha nem lennének tisztában azzal, hogy az átlagpolgár biztonságfelfogását a média és a politika közbeszéd alakítja. Ez a szubjektív biztonságpercepció (fenyegetettség-érzet) pedig sokszor meghatározóbb az egyén és társadalom biztonságfelfogásában, mint a biztonság objektív megközelítése (a reális fenyegetés). Vagyis döntően a médián és politikai közbeszédén, a média és politika képviselőinek körültekintő magatartásán múlik, hogy milyen egy adott társadalom tagjainak a biztonságpercepciója. Nem véletlen, hogy a norvégiai kettős merénylet kapcsán többen felhívták a fi-

gyelmet arra, hogy az elmúlt években a média és a politikai közbeszéd a kontinens amúgy is előítéletektől terhelt közvéleménye számára aránytalanul eltúlozta az iszlámista terrorizmus veszélyességét és súlyát. Ennek persze vannak érthető okai is, hiszen 9/11-et, a madridi, a londoni, a beszláni vagy a moszkvai (Dubrovka) merényleteket – vagyis a stratégiai jellegű, nagy média- és politikai visszhangot kiváltó terrortámadásokat – valóban iszlámisták követték el. Emellett első megközelítésben a muzulmán országoknak valóban igen nagy (90%-os) a részesedése a világ terrorcselekményeiből. Az európai médiának és az európai politikusoknak azonban ehhez azt is hozzá kellene tenniük, hogy Irak, Afganisztán, Pakisztán nélkül már korántsem kirívó (csupán 20% körüli) a muzulmán országoknak ez a részesedése. Miként jelezhetnék azt is, hogy miközben tény, hogy az iszlámista terrorizmus – mint vallásra hivatkozó politikai erőszak – alighanem a legnemzetközibb, de több mint 90%-ban továbbra is nemzeti jellegű (ami nemcsak azt jelenti, hogy pontosan körülhatárolható, hanem azt is, hogy nem Európát és Amerikát, hanem leginkább magukat az iszlám társadalmakat fenyegeti). Továbbá többet tehetnének azért is, hogy a terrorizmust az amerikai és európai átlagember ne kapcsolja össze automatikusan a muszlim bevándorlók integrálatlanságának problémáival.

A norvégiai merényletet követő politikusi nyilatkozatokból úgy tűnik, hogy az Európai Unió egyik reakciója az eseményekre az lesz, hogy igyekszik majd az eddigieknél határozottabban fellépni a szélsőjobboldali nézetekkel szemben. A szándék helyes, a kérdés csupán az, milyen eszközökkel és módszerekkel lehet ezt elérni? Aligha valószínű, hogy e nézetek visszaszorítása sikeresen megoldható az internet ellenőrzésével vagy a honlapok, weblapok

és blogok betiltására tett kísérletekkel. Az ideológiákkal és nézetekkel szembeni leghatékonyabb fellépés ugyanis mindig a velük való nyilvános vita. Nincs ez másként az európai társadalmak és az európai kultúra iszlámizációjának veszélyét vizionáló – s Anders Behring Breivikre nagy hatást gyakorló – honlapok és blogok esetében sem. Mi több, korántsem olyan nehéz vitakozni állításaikkal. Ma a különböző források

sok 3,2 és 10% közé teszik az Európában élő muzulmán kisebbség arányát. Ha ilyen arányok mellett az európai szélsőjobb szerint komolyan fennáll az iszlámizáció veszélye, az azt jelenti, hogy e szélsőjobb közvélemény nem csupán az európai kultúra erejében, hanem abban sem hisz, hogy egy ilyen kultúra egyáltalán létezik. Aligha hihetjük komolyan, hogy ezzel azonosulni tudna közülük bárki is... ■

Irodalom

- Schwartz, Michael: Unsettling Wariness in Norway, Where Police Are Rarely Armed. *The New York Times*, July 25, 2011.
- Utoya, Norway Shooting: Gunman Reportedly Opens Fire At Youth Camp Outside Oslo. *The Huffington Post*, July 22, 2011.
- Police guard from massacred Utoya missing. *Ria Novosztyi*, 2011. július 24.
- Mala, Elisa: Sound of Gunfire From Island Sent Civilians to Teenagers' Rescue. *The New York Times*, July 29, 2011.
- Gayle, Demien: Lesbian couple saved 40 children from Anders Breivik's killing spree on Utoya Island. *The Daily Mail Online*, August 7, 2011.
- Norwegian police admits an error on the route to Utoya. <http://www.allvoices.com/contributed-news/9910174-norwegian-police-admits-an-error-on-the-route-to-utoya>.
- Oslo Terror Attacks: Leaky Police Boat Slowed Access to Utoya Island. *The Huffington Post*, July 27, 2011.
- ABW: Breivik kupował we Wrocławiu chemikalia, ale legalnie. *Gazeta Wrocławska*, 2011. július 25.
- Profile of Serial Killer Joseph Paul Franklin.
<http://crime.about.com/od/hatecrimemcriminalcases/a/josephfranklin.htm>.
- McFadden, Robert D.: Prisoner of Rage – A special report: From a Child of Promise to the Unabom Suspect. *The New York Times*, May 26, 1996.
- Chase, Alston: Harvard and the Making of the Unabomber. *The Atlantic*, June 2000.
- Ferguson, Paul: Ted Kaczynski: Evil man, or tortured soul? *cnn.com*, November 28, 2009.
- Industrial Society and Its Future. <http://editions-hache.com/essais/pdf/kaczynski2.pdf>.
- Linder, Douglas O.: The Oklahoma City Bombing & The Trial of Timothy McVeigh.
<http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcveigh/mcveighaccount.html>.
- Wyatt, Kristen: Eric Rudolph, proud killer. *Associated Press*, April 15, 2005.
- The London Nail Bombs. <http://www.guardian.co.uk/bombs>.
- Hashim, Ahmed S.: Terrorism as an Instrument of Cultural Warfare: the meaning of Anders Breivik. *CTTA: Counter Terrorism Trend and Analysis*, Vol. 3, Issue 8, International Centre for Political Violence and Terrorism Research, August 2011.
- Bawer, Bruce: Inside the Mind of the Oslo Murderer. *The Wall Street Journal*, July 25, 2011.
- Norway's challenge. *The Jerusalem Post*, July 24, 2011.